

**Valåi kraftverk i Lesja kommune
i Oppland Fylke**

**Utsjekking av eventuelle forekomster av høsehawk innen
influensområdet. Påvisning av det mest gunstige
inntaksområdet i forhold til biologisk mangfold.**

Bioreg AS Rapport/notat 2013 : 11

BIOREG AS**Rapport 2013:11**

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-240-2
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Finansiert av: Småkraft AS	Dato: 12. august 2013
Referanse: Lien Langmo, S. H. & Oldervik, F. G. 2012. Valåi kraftverk i Lesja kommune i Oppland fylke. Utsjekking av eventuelle forekomster av hønehauk innen influensområdet. Påvisning av det mest gunstige inntaksområdet i forhold til biologisk mangfold. Bioreg AS rapport 2013 : 11. ISBN 978-82-8215-240-2.		
Referat: Etter ønske fra NVE og oppdrag fra Småkraft AS, har Bioreg AS v/ Solfrid Helene Lien Langmo foretatt et søk etter hønehauk innen influensområdet til Valåi kraftverk AS i Lesja. Søket ble initiert av en gammel registrering helt tilbake til 1984. Søket ble resultatløst og samlet sett anser vi det som lite sannsynlig at det hekker hønehauk i nærheten av det planlagte kraftverket nå. Videre deltok Karl Johan Grimstad for Bioreg AS, sammen med utbyggere og andre med oppgave å påvise det mest gunstige inntaksområdet sett i forhold til biologisk mangfold. Sammenlignet med opprinnelig inntakssted, ble det nå flyttet en god del nedover i elva, da det viste seg at det forekom noen rødlistearter lenger nede i elva enn det en tidligere hadde registrert.		
4 emneord: Hønehauk Vasskraftutbygging Registrering Rødlistearter		

Figur 1. Forsida; Bildet viser typisk gammel fjellnær furuskog i nærheten av Valåi. Som en ser bl.a. av den oppsprukne barken, så er dette svært gammel skog, men ikke særlig høyreist. Hønehauken liker seg imidlertid best i noe mer høyreist skog, helst i noe større avstand til fjellet enn dette. Det opprinnelige hekkefunnet fra 1984 ble da også lokalisert mellom vegen og Lesjaskogsvatnet. På den tiden var det gammelskog i dette området som ble hogd i tidsrommet 1984 – 1994. Trolig forsvant hønehauken fra området sammen med gammelskogen. (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS ©. 02.07.2013).

**Valåi kraftverk i Lesja kommune
i Oppland Fylke**

**Utsjekking av eventuelle forekomster av hønehauk innen
influensområdet. Påvisning av det mest gunstige
inntaksområdet i forhold til biologisk mangfold.**

Bioreg AS Rapport/notat 2013 : 11

Forord

Dette notatet er delvis bygd på Oldervik (2007), men mest på egne undersøkelser foretatt den 1. og 2. juli 2013 av Solfrid Helene Lien Langmo og Karl Johan Grimstad, Bioreg AS. Bakgrunnen for undersøkelsen og notatet er et krav framsatt av NVE som en betingelse for konsesjon på småkraftverket ved Valåi.

Det er på oppdrag fra Småkraft AS ved Bård Storlid Kvinge at denne rapporten er blitt til, og da som nevnt etter krav fra NVE. I 2007 gjorde Bioreg AS registreringer av naturtyper og rødlistearter langs Valåi og Lesjaskogsvatnet og vi var også den gang oppmerksom at det hadde vært registrert hønehauk der tidligere. Ved den anledningen ble det imidlertid ikke søkt etter rovfugler spesielt.

For oppdragsgiverne har Bård Storlid Kvinge vært kontaktperson, og for Bioreg AS har Finn Oldervik hatt den samme rollen. Solfrid Helene Lien Langmo har utført den naturfaglige undersøkelsen for hønehauk, samt at hun har utformet mesteparten av den delen av notatet som omhandler hønehauk.

Notatet inneholder også en kort sekvens om resultatet av Bioregs deltakelse i en befaringsammenheng med utbyggerne som hadde som formål å påvise det mest gunstige stedet for inntak sett i forhold til biologisk mangfold. Karl Johan Grimstad var med som sakkyndig for Bioreg AS i forbindelse med dette deloppdraget. Finn Oldervik har vært med på å utforme notatet, samt foretatt kvalitetskontroll.

Vi takker oppdragsgiverne for oppdraget og for tilsendt bakgrunnsinformasjon, mens John Opheim blir takket for nyttige opplysninger og tips om hønehauk i forkant av undersøkelsen.

Aure/Rissa/Hareid 12. august 2013

FINN OLDERVIK

SOLFRID H. LIEN LANGMO

KARL JOHAN GRIMSTAD

Valåi Kraftverk i Lesja kommune – tilleggsundersøkelser for å sjekke eventuell forekomst av hønehauk i nærheten av Valåi

Bakgrunn

Etter pålegg fra NVE har Småkraft AS gitt Bioreg AS i oppdrag å foreta en feltundersøkelse for eventuelt å påvise/avkrefte om hønehauk fremdeles hekker i nærheten av utbyggingsområdet til det planlagte Valåi Kraftverk. Den siste kjente registreringen av hønehauk i skogen ved Valåi ble gjort så langt tilbake som i 1984. Det var hønehaukeksperter John Opheim, Øyer, som i sin tid registrerte hekkende hønehauk her.

Metode

Før den nye undersøkelsen ble Opheim kontaktet for å innhente mest mulig opplysninger om hekkelokaliteten fra 1984. Vi fikk da koordinatene for funnet og han opplyste videre at han ved et besøk i 1994 fant skogen i reirområdet hogd og at det da ikke var spor etter hauken. Opheim hadde også besøkt området i 2010 og 2012, men heller ikke da ble hønehauk observert. (John Opheim pers. medd.). Han antydde også noe om hvor det var størst sannsynlighet for å finne en eventuell hekkelokalitet innenfor influensområdet slik det ser ut i dag.

Av egen erfaring vet vi at hønehaukunger tigger svært så høyllytt etter mat, så vi satset på å gjøre undersøkelsen vår på den tiden der vi antok at det størst mulighet for å høre tiggelyden. Etter å ha konferert med Opheim bestemte vi oss for å foreta undersøkelsen først i juli.

På forhånd undersøkte vi også satellitt/fly-bilder fra området for eventuelt å finne områder med eldre furuskog innenfor influensområdet og som fremdeles kunne tjene som potensielle reirområder for hønehauk.

Undersøkelsene

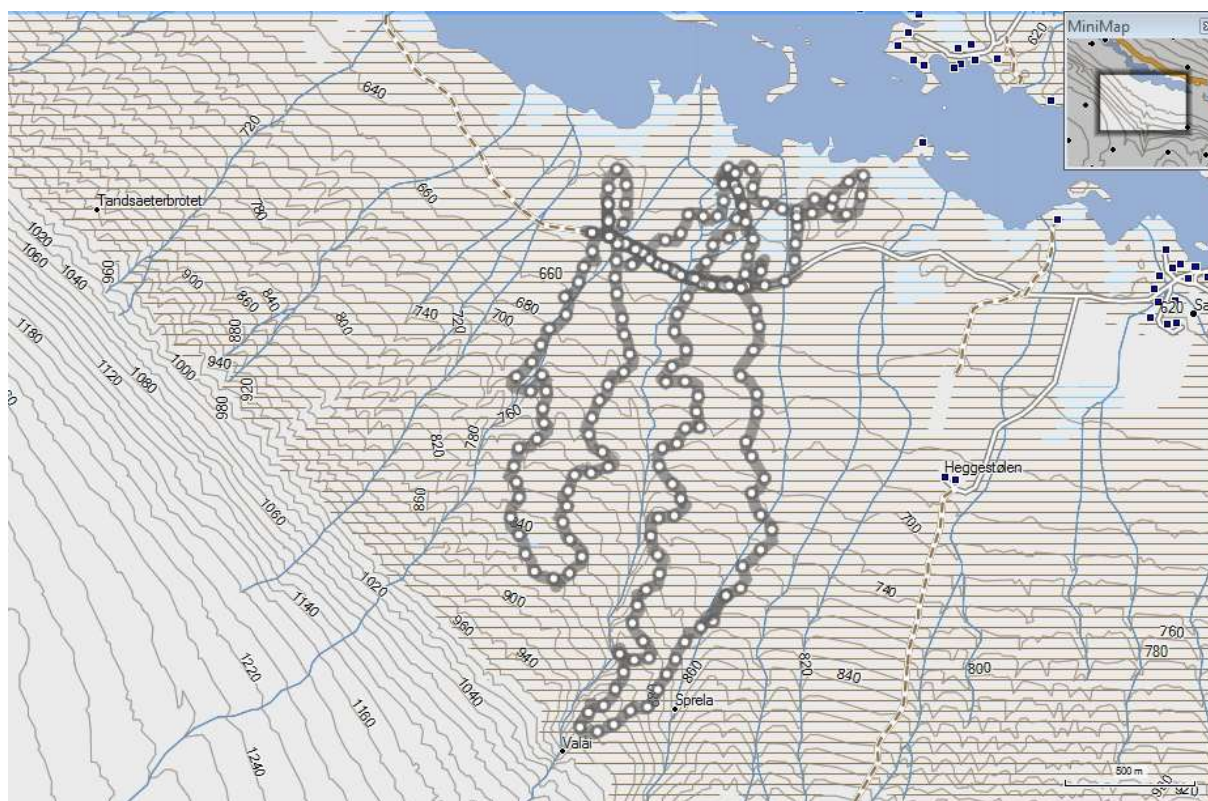
De naturfaglige undersøkelsene ble utført kvelden den 1. juli i tillegg til den 2. juli 2013. Om kvelden den første og første del av dagen den andre juli var det noe regn og tåke i de øverste delene av undersøkelsesområdet. En undersøkte derfor de nedre delene av området først, både om kvelden den 1. og om morgenen den 2. juli. Tåka lettet noe utover dagen, og en undersøkte da resten av området. En startet undersøkelsene tidlig om morgenen den 2. juli, da det er størst sjans for å høre eventuelle tiggelyder, og undersøkelsen ble som tidligere nevnt lagt til den tiden av året da en antar det er størst muligheter for å høre tiggelyder fra unger i reir. I områder med skog som så lovende ut med tanke på hønehaukreir, ble alle potensielle reiret ekstra grundig undersøkt.

En gikk først en tur opp langs elva på østsiden, og ned igjen noe lenger øst for elva. Her strekker furuskogen seg noe høyere enn vest for elva. Her brukte en også kikkert for å kartlegge skogen vest

Valåi kraftverk i Lesja

for elva. Også vest for elva ble områder både ved elva og lenger vest undersøkt, med tanke på å dekke et influensområde til hver side av tiltaket på ca 500 meter.

I nedre deler av influensområdet, både ovenfor og nedenfor veien, er en god del av den opprinnelige skogen hogd og frøforynget. Mye av dette er relativt ung skog, uten interesse for denne undersøkelsen.

Figur 2. Kartet viser hvor i influensområdet til prosjektet en gikk under de naturfaglige undersøkelsene. De områdene en anså å ha størst potensiale for hekking av hønsehauk ble ekstra grundig undersøkt.

Resultat og diskusjon

Hele influensområdet var greit tilgjengelig for undersøkelser. Det ble søkt mest aktivt i områder som ble ansett å ha størst potensiale for eventuelle hønsehaukreir, nemlig i eldre furuskog. En fant ingen reir denne dagen, hverken eldre reir eller reir som var i bruk. Det ble heller ikke registrert rovfuglaktivitet i området denne dagen, hverken tiggelyder fra unger eller varsellyder fra voksen fugl. Det var høy vannføring og dermed også mye lyd fra elva, men en regner det som sannsynlig at de lyder som fugl ville lagd, hadde vært mulig å høre til tross for dette.

En annen konsulent fra Bioreg som var i området sammen med representanter for utbyggerne for å påvise det endelige inntaksstedet hadde også vært oppmerksom på eventuelle forekomster av rovfugl, men heller ikke han hadde sett eller hørt noe som tydet på tilstedeværelse av slike fugler. En anser det derfor som svært lite sannsynlig at det per i dag hekker hønsehauk innenfor influensområdet til Valåi Kraftverk.

Noe øst for elva ble det påvist hekkende lavskrike, men en antar at denne utbyggingen ikke vil få noen konsekvenser for denne fuglen.

Figur 3. Den eldste furuskogen er å finne ganske langt oppe i lia og her ser en eksempel på noe av den eldre furuskogen som ble observert innenfor undersøkelsesområdet. Som en ser hadde furuene kraftig og grov bark, noe som vitner om høy alder. Lenger ned var skogen noe tettere og mer høyreist (Foto; Solfrid Helene Lien Langmo © 02.07.2013).

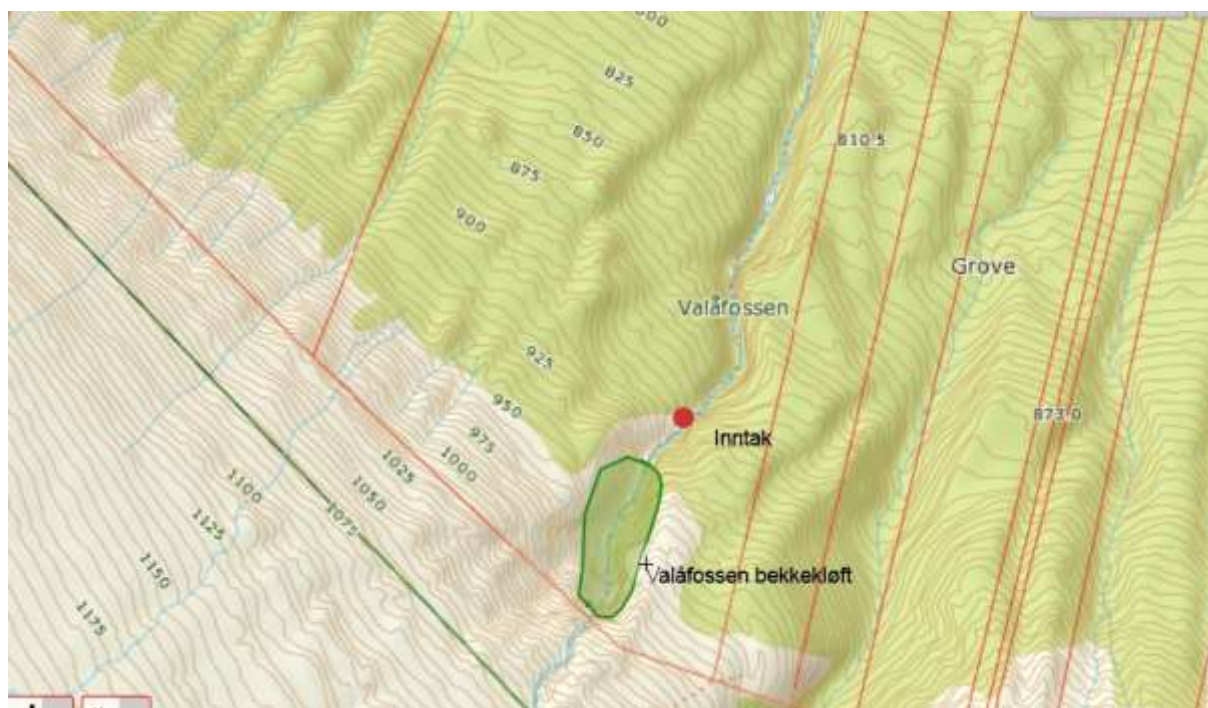
Påvisning av det mest gunstige inntaksområdet i forhold til biologisk mangfold.

Bakgrunn

Etter pålegg fra NVE har Småkraft AS gitt Bioreg AS i oppdrag å påvise et gunstig sted for inntak for det planlagte småkraftverket i Valåi. Noe av hensikten var å unngå inngrep i en naturtypelokalitet som ble avgrenset langs Vålåfossen ved undersøkelsene i 2007. Denne lokaliteten lå ca fra kote 900 til 1000 moh, eller ca ved skoggrensa i området. Lokaliteten ble avgrenset som en bekkekløft av Bioreg AS (2007).

Metode

Metoden gikk ganske enkelt ut på å befare området på nytt, sammen med representanter for utbygger og grunneiere, slik at en i fellesskap kunne finne et gunstig sted for inntak nedenfor den avgrensede bekkekløftlokaliteten. Med gunstig sted mener en her et sted hvor verdiene knyttet til bekkekløfta ikke lenger gjorde seg gjeldende i særlig grad og hvor en samtidig anså det som mulig å komme ut av kløfta med røret uten å ty til tunnel.

Figur 4. Kartutsnittet er hentet fra Gislink, der vi har tegnet inn så noenlunde den gamle avgrensingen av naturtypen, Valåfossen. Lokaliteten vil nå bli noe utvidet, da nedre grense vil bli trukket nedover ca til kote 880 moh. Lokalitetsbeskrivelsen vil bli noe justert og det samme vil avgrensingen bli. Beskrivelsen med ny avgrensing vil så bli oversendt Fylkesmannen i Oppland for innleggelse i Naturbase. For øvrig gjør vi oppmerksom på at Valåfossen er feilplassert på originalkartet. Den ligger rett nedenfor den røde eiendomsgrensen som marker fellesareal i fjellet.

Undersøkelsene

De naturfaglige undersøkelsene ble utført den 2. juli 2013. Med på befaringen var også representant for Småkraft, representant for Lesja kommune og entrepenør. Vår mann (Grimstad) gikk først et stykke oppover på østsiden av elva, delvis langs selve elvestrengen og delvis oppe på kanten av kløfta. De andre fulgte en annen rute i denne delen av befaringen. Noe nedenfor fossen var det mulig å krysse, og en valgte da å gå over til vestsiden. Det ble først diskutert inntak på kote 907, da dette var et bra inntaksområde rent topografisk og som kunne gi små inngrep. Dette området lå imidlertid inne i den avgrensede bekkekløfta og den rødlistede grannsildra vokste også der. Vår mann fulgte da videre nedover elva og etter hvert skiftet kløfta karakter og de fuktrevende sildrene forsvant. Det ble da påvist et egnet inntaksområde der det var enighet om at stedet var godt egnet, både med hensyn til biologisk mangfold og inngrep. Imidlertid var det tre GPS-er som viste forskjellig høyder +/-20 m, og det ble da avtalt å sende opp landmåler. I følge landmåleren ligger det utvalgte stedet ca på kote 878, noe som er en del lavere enn det noen av deltakerne på befaringen leste av på sine GPS-er. Bekkekløfta er stedvis vanskelig tilgjengelig og bekkekløftlokaliteten langs Valåfossen viste seg å være noe forsiktig avgrenset ved besøket i 2007. Det viste seg nemlig at den rødlistede grannsildra vokste noe lenger nedover langs elva enn det en først antok, dvs. nesten ned til stedet der inntaket nå er tenkt plassert. Det vokste også andre fuktkrevende sildrer der som knoppsildre og tuesildre.

Resultat og diskusjon

Stedvis var influensområdet noe vanskelig tilgjengelig for undersøkelser, men vi mener vi fikk sett på det aller meste som var aktuelt for dette oppdraget. Som nevnt viste det seg at den rødlistede grannsildra vokste noe lenger nedover langs elva enn en først antok, og det ble besluttet å utvide bekkekløftlokaliteten noe lenger nedover langs elva.

Fra ca kote 880 ble miljøet fattigere og det ble ikke registrert sildrer ca derfra og videre nedover langs elva. Grannsildre er ikke spesielt tilknyttet elver men finnes også på nordvendte og på mere eksponerte steder i fjellet, ofte sammen med knoppsildre og tuesildre som her, gjerne i tilknytning til basiske fjellhyller.

Stedet der inntaket ble besluttet lagt, ble av landmåler i etterkant målt å ligge på kote 878. Dette var et sted som virket å være gunstig både hva gjelder biologisk mangfold og rent praktisk for bygging av inntaksdam og mulighet for å komme ut av kløfta med rør.

Rørgaten starter øverst i noe glissen fjellbjørkeskog med gradvis overgang til glissen furuskog, for det meste i overgrodd ur med bærlyngvegetasjon og flekkvis tørr lavvegetasjon. Skogen blir noe mere sluttet nedover i lia og det blir sterkere innblanding av bjørk og gråor nederst mot stasjonsområdet. Utenfor selve rørgatetrase finnes noe tørr furugadd (som ofte er et gunstig substrat for ulike knappenåslav og andre arter som ulvelav m.m.). Dette synes ikke å komme i spesiell konflikt med tiltaket i dette tilfellet.

Figur 5. Den nederste delen av Valåfossen. (Foto; Karl Johan Grimstad, Bioreg AS © 01.07.2013).

Figur 6. Inntaket er tenkt plassert ved den delen av elva som synes i den nedre delen av bildet, og det er helst den øvre delen av det synlige strekket som er mest aktuelt. Øverst ser vi noe av Valåfossen. (Foto; Karl Johan Grimstad, Bioreg AS © 01.07.2013).

Figur 7. Her følges rørgatetraseen så noenlunde nedover fra inntaket. Som en ser, så er det bærlyngskogen som dominerer her med bjørk og litt furu i tresjiktet. (Foto; Karl Johan Grimstad, Bioreg AS © 01.07.2013).

Kilder:

Skriftlige

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red) 2012. Norsk rødliste for naturtyper 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

Oldervik, F. 2007. Valåi kraftverk i Lesja kommune i Oppland fylke. Virkninger på biologisk mangfold. Bioreg AS rapport 2007: 07.

Svensson, L., Grant, P.J., Mullarney, K., Zetterström, D. 2004. Gyldendals store fugleguide. Europas og middelhavsområdets fugler i felt. 2 red. utg. Norsk utgave ved V. Ree (red.) J. Sandvik & P.O. Syvertsen. Gyldendal Fakta, Oslo.

Svensson, L. og Pedersen, J. 2011. Fuglesang. 150 norske fugler – beskrivelse og lyder. Oversatt av Josefson, E.B. og bearbeidet for norske forhold av Andreasen, G. S. Cappelen Damm Faktum.

Valåi kraftverk i Lesja

Muntlige

John Opheim, Bagstadvegen 2, 2636 Øyer, Telefon: 905 03 706

Kilder fra internett

Dato	Nettsted
30.06.2013	Norsk Ornitologisk forenings fugleatlas
30.06.2013	Nettverk for Miljølære - hønehauk